

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
CHIRCHIQ DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI**

**NUTQ O'STIRISH METODIKASI
O'QUV DASTURI**

Bilim sohasi:	100000 – Ta'lim
Ta'lim sohasi:	110000 – Ta'lim
Ta'lim yo'nalishi:	60110200- Maktabgacha ta'lim

Chirchiq – 2023

Fan/modul kodi MO M208		O'quv yili 2024-2025	Semestr 4	ECTS - Kreditlar 4	
Fan/modul turi Majburiy		Ta'lim tili O'zbek/rus/qozoq/tojik		Haftadagi dars soatlari 4	
1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)		Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Nutq o'stirish metodikasi	60		60	120
2.	I. Fanning mazmuni. Fanning maqsadi – hozirgi ona tilini (o'zbek, rus tili va boshqa tillar), bolalarda ilk yoshda va maktabgacha yoshda nutqni rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlarini, ona tilini o'qitishning lingvistik , ligvodidaktik asoslarini bilish asosida ularni amaliyotda qo'llash metodikasini o'zlashtirish, o'qish va nutqning mantiqiy v axis-hayajonli-obrazli ifodasini o'zlashtirishlari, badiiy asarni tahlil qilish va uni ijro eta olish ko'nikma va malakalarini hosil qilishdan iborat. Fanning vazifalari-ijtimoiy pedagogikaning jamiyat hayotidagi, ta'lim-tarbiya jarayonidagi ahamiyati to'grisida ma'lumotlar berish. Jamoadi ijtimoiy ishlarni rejalashtirish, pedagogik sosiologiya metodlaridan unumli foydalanish malakalari bilan qurollantirish. II. Nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari) II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi: 1-mavzu. Nutq o'stirish metodikasi fanining nazariy asoslari. Bolalar nutqini o'stirish fanining maqsadi va vazifalari. Bolalarni nutqini o'stirishning asosiy mazmuni. Nutq o'stiirishni ta'minlaydigan omillar. 2-mavzu. Sharq va g'arb mutafakkirlarining yosh avlodni tarbiyalashga oid qarashlari. Sharq va g'arb olimlarining bolalar nutqiga oid qarashlari. A.Navoiyning til va nutqga oid qarashlari. A.Avloniyning nutq haqidagi fikrlari. G'arb olimlarining yosh avlodni tarbiyalashga oid qarashlari. 3-mavzu. Maktabgacha kichik yoshdagi bolalar nutqini o'stirish vazifalari, metod va vositalari. Maktabgacha kichik yoshdagi bolalar nutqini o'stirish vazifalari. Maktabgacha o'rta yoshdagi bolalar nutqini o'stirish vazifalari. Maktabgacha katta yoshdagi bolalar bilan muloqot. Maktabgacha katta yoshdagi bolalar uchun rivojlantiruvchi markazlarda ishlash. 4-mavzu. Maktabgacha o'rta yoshdagi bolalar nutqini o'stirish vazifalari, metod va vositalari. Maktabgacha o'rta yoshdagi bolalar nutqini o'stirish vazifalari. Maktabgacha				

o'rta yoshdagi bolalar bilan muloqot.

5-mavzu. Maktabgacha katta yoshdagi bolalar nutqini o'stirish vazifalari, metod va vositalari.

Maktabgacha katta yoshdagi bolalar nutqini o'stirish vazifalari. Maktabgacha katta yoshdagi bolalar bilan muloqot. Maktabgacha katta yoshdagi bolalari bilan rivojlantiruvchi markazlarda ishlash usullari.

6-mavzu. Maktabga tayyorlov guruhi bolalari nutqini o'stirish vazifalari.

Maktabga tayyorlov guruhi bolalari nutqini o'stirish vazifalari. Maktabga tayyorlov guruhi bolalari bilan muloqot. Maktabga tayyorlov guruhi bolalari bilan rivojlantiruvchi markazlarda ishlash usullari.

7-mavzu. Ravon nutqni o'stirish.

Ravon nutq tushunchasi va uni rivojlantirish vazifalari. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarni ravon nutqga o'rgatish.

8-mavzu. Bolaning ijtimoiy va shaxs sifatida shakllanishida dialogik va monologik nutqning ahamiyati.

Dialogik va monologik nutqni shakllantirish usullari. Dialogik va monologik nutqni rivojlantirishga doir markazlarda ishlash yo'llari.

9-mavzu. Maktabgacha ta'lim yoshdagi bolalar bilan lug'at ishini olib borishning nazariy asoslari.

Lug'at ishining asosiy vazifalari va mazmuni. Lug'at ishining asosiy usullari. Lug'atni boyitish va faollashtirish.

10-mavzu. Bolalar lug'atini boyitishda ta'limiy o'yinlar.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'limiy o'yinlar va ularning ahamiyati. Lug'atni boyitish uchun yordam beradigan ta'limiy o'yinlarning turlari. Ko'rgazmali materiallar bilan o'ynaladigan ta'limiy o'yinlar. Bolalar lug'atini boyitishda ta'limiy o'yinlarni tanlash, o'tkazish va tahlil qilish.

11-mavzu. Tovushlarning to'g'ri talaffuzi yuzasidan olib boriladigan ishlar mazmuni.

Bolalarni to'g'ri talaffuzga o'rgatishning mazmuni va mohiyati. Talaffuzga o'rgatishning asosiy bosqichlari. Bolalarni to'g'ri talaffuzga o'rgatishni asosiy vazifalari. Tovush hosil qilishda ishtirok etadigan turli organlarning ahamiyati.

12-mavzu. Maktabgacha yoshdagi bolalar nutqining Grammatik to'g'riligini shakllantirish metodikasi.

Nutning grammatik qurilishini shakllantirish metodikasi. Maktabgacha yoshdagi bolalarda nutqning grammatik qurilishini shakllantirish mazmuni. Grammatik ko'nikmalarni shakllantirish usullari va yo'llari.

13-mavzu. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida aqliy tarbiya berish metodikasi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida aqliy tarbiya berish vazifalari. Bolalarni maktab ta'limiga tayyorlashda aqliy tarbiyaning roli.

14-mavzu. Suhbat turlari va uning mazmuni.

Suhbat turlari. Suhbatga tarbiyachining tayyorlanishi va o'tkazishi. Suhbatga asosiy o'rgatish usuli savollar berish.

15-mavzu. Hikoya qilib berish turlari va metodlari.

Hikoya turlari va ularni o'rgatishning izchilligi. Bolalarni hikoya tuzishga o'rgatish. Bolalarga ertak va hikoyalar aytib berish usullari.

III. Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. O'yinchoq va predmetlarga qarab hikoya qilishga o'rgatish.
2. Badiiy asarni sahnalashtirish turlari va uni qo'yib ko'rsatish metodikasi.
3. Bolalarni ertak kitoblar bilan tanishtirish metodikasi.
4. Tevarak-atrof bilan tanishtirish jarayonida bolalar nutqini rivojlantirish texnologiyalari.
5. Bolalarni savod o'rganishga tayyorlash.
6. Tarbiyachi nutqiga qo'yiladigan pedagogic talablar.
7. Maktabgacha ta'lim tashkilotlari va oilada nutq o'stirish bo'yicha metodik ishlar.
8. Bolalarni maktabga tayyorlashda ota-onalarning o'rni.
9. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida multimedia texnologiyalarini joriy etish.
10. Maktabgacha yoshdagi bolalarni nutq o'stirish mashg'ulotlarida mustaqil fikrlashga o'rgatish texnologiyalari.
11. Maktabgacha yoshdagi bolalarning bog'lanishli nutqni tabaqalashgan yondashuv asosida rivojlantirish texnologiyasi.
12. Ravon nutqni o'stirish.
13. Bolaning ijtimoiy va shaxs sifatida shakllanishida dialogik va monologik nutqning ahamiyati.
14. Maktabgacha ta'lim yoshdagi bolalar bilan lug'at ishini olib borishning nazariy asoslari.
15. Maktabga tayyorlov guruhi bolalari nutqini o'stirish vazifalari.

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'limni baholash – bu talabalarning jamoaviy tartibda va yakka tartibda berilgan amaliy loyihalarni bajarishlari orqali amalga oshiriladi. Bunda har bir talabaga bitta jamoaviy loyiha va ikkita yakka tartibda bajariladigan loyiha beriladi. Talaba berilgan loyihaning maqsad va vazifalarini, mohiyatini tushungan holda qo'yilgan masalani o'rganib, izlanishlar olib boradi. Olingan natijalarni

tahlil qilib, hulosalari bilan taqdimotlar tayyorlab himoya qiladi. Ishchi fan dasturida loyihalarning soni, mavzusi, mazmuni bajarish usullari va topshirish muddatlari to'liq ochib beriladi.

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Bolalar nutqini o'stirish nazariyasi. (Ushbu mavzu bo'yicha taqdimotlar tayyorlash);
bolalar nutqini o'stirish fanining fanlar kesimigda tutgan o'rni;
maktabgacha ta'lim sohasidagi me'yoriy xujjatlar.
2. Sharq va g'arb mutafakkirlarining yosh avlodni tarbiyalashga oid qarashlari;
mavzu bo'yicha konspekt tayyorlash;
mavzular bo'yicha mustaqil ish tayyorlash;
sharq mutafakkirlarining farzand tarbiyasi haqidagi ta'limotlari.
3. Nutq o'stirish nazariyasi va metodikasi fanining maqsad va vazifalari;
ushbu mavzu bo'yicha referat tayyorlash;
bolalar nutqini o'stirish fanining boshqa fanlar bilan aloqasi haqida ma'lumot tayyorlash;
difraktsion panjarali spektrograflarni qo'llash usullari.
4. Maktabgacha ta'lim tashkilotida nutqini rivojlantirishga doir ishlar tizimi;
bolalar nutqini o'stirish fanining tadqiqot metodlari. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida suhbat metodlaridan foydalanish texnologiyasi.
5. Nutqni rivojlantirish metodikasining nazariy asoslari;
nutqini rivojlantirish metodikasining fan sifatida rivojlanish bosqichlari;
maktabgacha ta'limni tashkil topishi;
O'zbekiston mustaqillikka erishgandan keying davrdagi maktabgacha ta'lim.
6. Mavzular bo'yicha mustaqil ish tayyorlash.
Mavzu bo'yicha konspekt tayyorlash.
7. Maktabgacha o'rta yoshdagi bolalar nutqini o'stirishning vazifalari,
mavzular bo'yicha mustaqil ish tayyorlash;
mavzu bo'yicha konspekt tayyorlash.
8. Maktabgacha kata yoshdagi bolalar nutqini o'stirishning vazifalari,
metodlari va vositalari. Ushbu mavzu bo'yicha taqdimot tayyorlash.
9. Ravon nutqini rivojlantirish.
Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan 20 ta maqol, 20 ta topishmoq, 20 ta she'r, 20 ta tez aytishni tayyorlash.
10. Bollaning ijtimoiy va shaxs sifatida shakllanishida dialogik va monologik nutqning ahamiyati.
11. O'yinchoq va predmetlarga qarab hikoya qilishga o'rgatish.
12. Badiiy asarni sahnalashtirish turlari va uni qo'yib ko'rsatish metodikasi.
13. Bolalarni ertak kitoblar bilan tanishtirish metodikasi.
14. Tevarak-atrof bilan tanishtirish jarayonida bolalar nutqini rivojlantirish

	texnologiyalari. 15. Bolalarni savod o'rganishga tayyorlash. 16. Tarbiyachi nutqiga qo'yiladigan pedagogic talablar. 17. Maktabgacha ta'lim tashkilotlari va oilada nutq o'stirish bo'yicha metodik ishlar. 18. Bolalarni maktabga tayyorlashda ota-onalarning o'rni. 19. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida multimedia texnologiyalarini joriy etish. 20. Maktabgacha yoshdagi bolalarni nutq o'stirish mashg'ulotlarida mustaqil fikrlashga o'rgatish texnologiyalari. 21. Maktabgacha yoshdagi bolalarning bog'lanishli nutqni tabaqalashgan yondashuv asosida rivojlantirish texnologiyasi. 22. Ravon nutqni o'stirish. 23. Bolaning ijtimoiy va shaxs sifatida shakllanishida dialogik va monologik nutqning ahamiyati. 24. Maktabgacha ta'lim yoshdagi bolalar bilan lug'at ishini olib borishning nazariy asoslari. 25. Maktabga tayyorlov guruhi bolalari nutqini o'stirish vazifalari. Ushbu mavzu bo'yicha taqdimot tayyorlash. Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar 50 ta test, 10 ta krosvord, 50 ta terminlar yozish.
3.	V. Ta'lim natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar) Fanni o'zlashtirish natijasida talaba: - "Nutq o'stirish metodikasi" fani MTTda va oilada maktabgacha yoshdagi bolalarni nutqini o'stirish va savodga tayyorlashda ahamiyati. Talabalarga bolalar nutqini rivojlantirish xususiyatlari va nutq malakalariga o'rgatish metodlari haqida zaruriy, nazariy va amaliy bilimlar berish. Maktabgacha ta'lim yoshdagi bolalarni grammatik jihatdan to'g'ri nutqini shakllantirib borish. Bolalarning dialogik va monologik nutqini o'stirish. Bolalarni boshlang'ich savodga o'rgatish. Maktabgacha ta'lim yoshdagi bolalarni og'zaki nutqini rivojlantirish. Fanni o'qitish MTT va oila hayoti bilan chambarchas bog'langan bo'lishi, amaliy mashg'ulotlar maktabgacha ta'lim tashkilotlarida va oilada o'tilishi hamda tarbiyachilarining ilg'or tajribalariga asoslanishi kerakligi haqida tushunchalar berish. Fanni o'qitish jarayonida yangi pedagogik, innovatsion va axborot texnologiyalaridan keng foydalanish. Ko'nikmalar: Maktabgacha yoshdagi bolalarni nutqini rivojlantirish, o'qish va savodga tayyorlash ko'nikmalarini ta'lim-tarbiya jarayonida rivojlantirish. Talabalarni maktabgacha ta'lim tashkilotlarida va oilada bolalar nutqini rivojlantirish bo'yicha ishlarni amaliy ravishda tashkil eta olish malakalarini hosil qilish. Nutq o'stirish bo'yicha ishlarni rejalashtirish va hisobga olish. Talabalarni asosiy o'quv va metodik qo'llanmalar bilan ishlash malakalarini tarkib toptirish. Maktabgacha ta'lim tashkiloti va oiladagi ta'lim berish jarayonida ko'rgazmali qurollardan to'g'ri va yetarlicha foydalanish.

	Malaka: MTTd va oilada bolalar nutqini rivojlantirishda lug'atini boyitish, grammatik tuzilishi, nutqning tovush madaniyatini, bog'lanishli nutqni rivojlantirish, badiiy adabiyot bilan tanishtirish, o'qish va savodga tayyorlash mashg'ulotlarini o'tkazish malakalarini shakllantirish.
4.	VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari: • ma'ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • taqdimotlarni qilish; • individual loyihalar; • jamoa bo'lib ishlash va hioya qilish uchun loyihalar
5.	VII. Kreditlarni olish uchun talablar: Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar va tushunchalar haqida mustaqil mushohada yuritish, joriy va oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha variantlar asosida yozma topshiriqlarni bajarishi zarur.
6.	VIII. Asosiy adabiyotlar: 1. "Ilk qadam" Davlat o'quv dasturi. Toshkent. O'zRXTB. MMXQTMORO'MM. 2018 yil. 2. Q. S. Shodiyeva. "Nutq o'stirish uslubiyoti".Qo'llanma. 2002yil, 2009, 2011. 3. Q.S.Shodieva. "O'rta guruh bolalar nutqini o'stirish" .Qo'llanma. 1993 yil. 4. Q.S.Shodieva. "Maktabgacha tarbiya yoshidagi bolalarni to'g'ri talaffuzini tarbiyalash". Qo'llanma. 1995 yil. 5. R.Shomaxmudova. L. Mo'minova "Bolalar nutqidagi nuqsonlar va ularni bartaraf etish".Qo'llanma 1993 yil. 6. L. Mo'minova „Bolalarni logopedik tekshirish va o'qitish".Qo'llanma 1992 yil. 6. J.V. Xusanova „To'g'ri gapiraylik" Qo'llanma 1995yil. 7. Q.S.Shodieva „Kichkintoylarni o'qish va yozishga o'rgatish". Qo'llanma 2002 yil. 8. "Maktabgacha ta'lim". Oynoma. 9. "Marifat". Ro'znomasi. 10. Л.Н.Ефименкова «Формирование речи у дошкольников» М.Просвещение, 1999 11. А.К.Бондаренко «Словесные игры в детском саду» , М., Просвещение, 2004 12. Ф.А.Сохина, Т.В.Тарунтаева «Подготовка детей к школе в детском саду», М., Педагогика, 2007 13. П.С.Пустовалов, М.П.Сенкевич «Пособие по развитию речи», М.. Просвещение, 2005

14. Л.А.Апеева «Методические рекомендации и поурочные разработки по обучению, чтению и развитию речи детей дошкольного возраста», Т., Укитувчи, 2000

15. Журналы «Дошкольное воспитание», «Дошкольное образование», «Круг

16. А.Жукова «Энциклопедия развития и обучения для дошкольников». Санкт – Петербург, Москва. НЕВА». Энциклопедия- 2005.

XI. Qo'shimcha adabiyotlar

1. Sh.M. Mirziyoyev Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. —T.: "O'zbekiston". — 2017- 102b.

2. Sh.M. Mirziyoyev "Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz". — T.: "O'zbekiston", 2017. — 488 b. . _

3. Sh. M. Mirziyoyev 7 fevral 2017 yil kuni "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlanilish boyicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi PF-4947 sonli farmonni 20. "Bolangiz maktabga tayyormi?" metodik qo'llanma. T.: 2001.

4. F.Qodirova, SH.Toshpo'latova, M. A'zamova. "Maktabgacha ta'limning meyoriy asoslari".-T., "Ma'naviyat". 2013

5. SH.Shodmonova. maktabgacha ta'lim pedagogikasi. fan va texnologiyasi. -T., 2008.

Axborot manbalari

<http://www.edu.uz>—O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi sayti.

<http://www.uzedu.uz>— O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi sayti.

<http://www.gov.uz>— O'zbekiston Respublikasi xukumati portali.

www.pedagog.uz

www.cspi.uz

www.pedagog.uz

www.edu.uz

www.natlib.uz (A.Navoiy nomidagi O'z.MK)

www.ziynet.uz— Ziyonet axborot-ta'lim resurslari portali

7. Chirchiq davlat pedagogika universiteti tomonidan ishlab chiqilgan va universitet Kengashining 2023 yil "_____ " _____dagi qarori bilan tasdiqlangan

8. Fan uchun ma'sullar:
N.X.Maripova - CHDPU, "Maktabgacha ta'lim metodikasi" kafedrası o'qituvchisi.
T.L.Xurvalieva - CHDPU, "Maktabgacha ta'lim metodikasi" kafedrası professori, pedagogika fanlari doktori,(DSc).

9.	Taqrizchilar: Z.S.Teshaboyeva - CHDPU, "Maktabgacha ta'lim metodikasi" kafedrası, v.b dosenti pedagogika fanlari doktori,(PhD). G.Gaynazarova - Nizomiy nomidagi TDPU Maktabgacha ta'lim pedagogikasi va psixologiyasi kafedrası dotsenti.
----	--